

ROZHODČÍ SOUD

při Hospodářské komoře České republiky
a Agrární komoře České republiky

Rozhodčí řízení

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky

a Ústavního soudu České republiky

k arbitrabilitě sporů, pravomoci rozhodců, platnosti rozhodčí doložky a určení rozhodců

OBJEKTIVNÍ ARBITRABILITA

Pojem majetkový spor

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009

Jde, obecně vzato, o všechny spory, které se svým předmětem přímo odrážejí v majetkové sféře stran a týkají se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci disponovat.

Není pochyb, že v řízení o vyklizení bytu soudní smír uzavřít lze. V řízení o vyklizení bytu jde o ochranu vlastnického práva, do něhož bylo neoprávněně zasaženo, a kterého se nelze domáhat vydáním věci, ale vyklizením bytu. Neoprávněný zásah do vlastnického práva se obecně vzato promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu. Jedná se tedy o subjektivní majetkové právo vlastníka (popř. jeho oprávněného držitele či detentora), s nímž může jeho nositel nakládat a o kterém se rozhoduje ve sporném řízení, v němž účastníci mohou uzavřít smír.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2741/2016

Majetkovým sporem je tak zejména spor z majetkového (soukromoprávního) vztahu, na základě něhož došlo nebo má dojít za úplatu k převodu věcného, závazkového nebo jiného práva nebo majetkové hodnoty, dále z majetkového vztahu, jehož předmětem je koupě najaté věci, využitá práva nebo jiné majetkové hodnoty. Může dále jít o majetkový vztah vznikající v souvislosti s některým z předchozích právních vztahů v důsledku jeho změny nebo zániku anebo s ohledem na neplatnost nebo odporovatelnost. Majetkové právo ve smyslu „majetkového sporu“ neboli „sporu o majetková práva“ podle zákona o rozhodčím řízení je tedy zapotřebí chápat široce, kdy se může jednat o všechny spory, které mají odraz v majetkové sféře účastníků právního vztahu, tj. spory, jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tedy pokud je lze ocenit a vyčíslit jejich hodnotu.

Za majetkový spor je tedy nutné považovat i spor týkající se zástavního práva, jelikož to stejně jako právo odpovídající věcným břemenům a právo zadržovací patří do majetkových práv absolutních. Stejně tak se rozhodčí doložka může týkat uznání závazku, jelikož i uznání závazků spadá pod výše uvedenou definici majetkového sporu a dotýká se velmi citelně

majetkové sféry účastníků řízení. Rozhodčí doložka se vztahuje i na spory ohledně určení existence či neexistence práva na takovéto plnění či platnosti těchto právních vztahů, jak ostatně vyplývá již ze samotného zákona o rozhodčím řízení (§ 2 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení)

Navíc je třeba uvést, že Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 4. ledna 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005, uveřejněném pod č. 23/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, uzavřel, že i ve sporu o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není /§ 80 písm. c) o. s. ř./ lze uzavřít smír (§ 2 odst. 2 zák. o rozhodčím řízení).

Arbitrabilita nekalé soutěže

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 476/2023

Je tedy třeba uzavřít, že i o sporech z nekalé soutěže lze platně uzavřít rozhodčí smlouvu; závěr odvolacího soudu, že tyto spory nejsou podle § 2 odst. 1 ZRŘ arbitrabilní, není tudíž správný.

Nejvyšší soud v této souvislosti podotýká, že závěr, že pro případ porušení zákonné (nikoliv smluvní) povinnosti lze platně sjednat rozhodčí smlouvu, učinil již například v usnesení ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009, kdy dovedl, že ohledně sporu o vyklizení nemovitosti lze platně sjednat rozhodčí smlouvu, a v usnesení ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4840/2014, kdy uzavřel, že pravomoci rozhodčího soudu se nevymyká ani řešení sporu o náhradu škody vzniklé tím, že budoucí pronajímatel po ukončení smluvního vztahu zadržel věci, které s jeho souhlasem byly vneseny budoucím nájemcem do prostor, jež měly být předmětem pronájmu.

Skutečnost, že spor o ochranu před nekalou soutěží má odraz v majetkové sféře účastníků, vyplývá ze samotného postavení soutěžitelů daného jejich účastí na hospodářské soutěži, resp. z realizace jejich majetkových zájmů vedených jejich soutěžním, konkurenčním (a nikoli jiným) záměrem. Hospodářská soutěž vyplývá z hospodářského styku jednotlivých účastníků soutěže, přičemž soutěžní vztah vzniká vždy mezi těmi, kdo si hospodářsky konkurují, a to z ekonomických příčin, a k soutěži dochází všude tam, kde je trh, jenž je určen časem, prostorem a předmětem.

NE/PLATNOST ROZHODČÍ SMLOUVY A PRAVOMOC ROZHODČÍHO SOUDU

Částečná neplatnost rozhodčí doložky

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 31 Cdo 3534/2019, publikovaný v civilní části Sbírky pod č. 63/2020

Týká-li se důvod neplatnosti toliko části rozhodčí doložky, již lze oddělit od zbytku rozhodčí doložky, je neplatná pouze (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

Velký senát reagoval na judikaturní nesoulad v otázce neplatnosti rozhodčí doložky. S odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 1336/18, přiklonil k dodržování principu autonomie vůle stran (projevené v rozhodčí doložce) v maximální možné míře a uzavřel, že pokud důvod neplatnosti stíhá toliko část rozhodčí doložky, kterou je možno oddělit od zbytku rozhodčí doložky, je neplatná pouze (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

Alternativní rozhodčí doložka

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

Základem pravomoci rozhodců, resp. stálého rozhodčího soudu (§ 13 ZRŘ), k rozhodování sporu je rozhodčí smlouva. Rozhodčí doložka uvedená v čl. XVI dodatku č. 2 k nájemní smlouvě ze dne 3. 11. 1998 je doložkou alternativní, jež dává (jelikož nebylo stranami dohodnuto jinak) volbu alternativy zahájit řízení u rozhodčího soudu nebo obecného soudu straně zahajující řízení. Dovolatel se tedy mylí, pokud se domnívá, že z ust. § 2 odst. 1 ZRŘ vyplývá povinnost jednoznačného stanovení pravomoci rozhodčímu soudu vedle obecného soudu, neboť v tomto ustanovení je účastníkům dána toliko možnost domáhat se svého práva tam, kde by jinak byla dána pravomoc soudu, a to za předpokladu, že spor je v souladu s ust. § 2 odst. 1 až 5 ZRŘ arbitrabilní, u jednoho nebo více rozhodců anebo stálého rozhodčího soudu, a to na základě rozhodčí smlouvy.

Pozn. RS: Platnost alternativní rozhodčí doložky byla potvrzena i rozsudkem Nejvyššího soudu, sp. zn. 33 Cdo 1546/2016 ze dne 23. 11. 2016.

Vliv neplatnosti smlouvy na platnost rozhodčí doložky

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005, publikovaný v civilní části Sbírkky pod č. 103/2008

Nevztahuje-li se důvod neplatnosti smlouvy na rozhodčí doložku, týkající se sporů z této smlouvy, nemá neplatnost smlouvy vliv na platnost rozhodčí doložky.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4384/2017

Za situace, kdy se důvod neplatnosti smlouvy (absence schválení zřizovatelem) vztahuje i na rozhodčí doložku týkající se sporů z této smlouvy (ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že se měla týkat „veškerých sporů z této smlouvy“), má v tomto případě neplatnost smlouvy vliv i na platnost rozhodčí doložky.

Vliv právního nástupnictví na platnost rozhodčí doložky

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4788/2016

Vázanost rozhodčí doložkou pro právní nástupce jednoznačně vyplývá jak z § 2 odst. 5 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, tak z § 524 odst. 2 obč. zák. a není podstatné, zda se jedná o univerzální nebo singulární sukcesí.

Pozn. RS: Rozhodnutí vychází i z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2975/2012.

Uzavření rozhodčí smlouvy prostřednictvím e-mailu

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3439/2018, publikované v civilní části Sbírkky pod č. 59/2020

Mezi subjekty osob z různých států v mezinárodním obchodním styku může být uzavřena platně i rozhodčí smlouva sjednaná výměnou e-mailů neobsahujících kvalifikovaný elektronický podpis.

Pozn. RS: Byť Nejvyšší soud tuto otázku řešil ve vztahu mezi českým a zahraničním (konkrétně španělským) subjektem, čímž musel aplikovat úpravu obsaženou v mezinárodních dokumentech (vycházel z úpravy obsažené v čl. II Newyorské úmluvě), závěr navíc podporují i některé další judikáty Nejvyššího soudu, např. rozsudek sp. zn. 23 Cdo 1308/2011.

Souhlas valné hromady k platnému uzavření rozhodčí smlouvy

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. 20 Cdo 1590/2018

Charakter rozhodčí smlouvy je zcela odlišný od smluvního zajištění závazku, resp. od právních vztahů výslovně v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. zmíněných. Smyslem rozhodčí smlouvy je vynětí určitého sporu z kompetence soudů, neboť na základě ní její smluvní strany delegují pravomoc k rozhodnutí majetkových sporů soukromoprávním subjektům (rozhodcům). Výsledkem rozhodčího řízení sice je kvalifikovaná závazná a vynutitelná forma závazku (v podobě exekučního titulu). Samotným uzavřením rozhodčí smlouvy však tento závazek zatím nevzniká, tzn., majetková sféra smluvních stran pouhým uzavřením rozhodčí smlouvy není přímo dotčena. Pro zvýšenou ochranu společnosti ve smyslu ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. proto není důvod. Ze shora uvedeného proto vyplývá, že k platnému uzavření rozhodčí smlouvy není zapotřebí předchozí souhlas valné hromady (§ 196a odst. 1 a 2 obch. zák.).

Určitost rozhodčí doložky

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2404/2019

Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související. Pokud ustanovení § 2 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení hovoří o „právech s těmito právy souvisejícími“, má na mysli práva, která vznikla mezi subjekty rozhodčí doložky v souvislosti s právním vztahem, pro který je rozhodčí doložka sjednána, např. náhrada škody plynoucí z porušení smlouvy, bezdůvodné obohacení apod.

Rozhodčí doložka je sjednána platně, i když není výslovně určeno k jakému konkrétnímu sporu nebo ke sporům z určitého okruhu právních vztahů se váže, neboť se vždy váže k řešení sporů ohledně práv a povinností vznikajících mezi subjekty rozhodčí doložky v souvislosti s právním vztahem, pro který je rozhodčí doložka sjednána.

Ručitel a platnost rozhodčí doložky

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3958/2013, publikovaný v civilní části Sbírky pod č. 54/2014

Rozhodčí doložka uzavřená pouze mezi dlužníkem a věřitelem, která je sepsaná ve smlouvě, jejíž součástí je i ručitelské prohlášení, se nevztahuje na právní vztah mezi věřitelem a ručitelem.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 111/2009

Spor mezi ručitelem a věřitelem by bylo možné rozhodovat v rozhodčím řízení pouze v případě, že by ručitel a věřitel projevili vlastní vůli přenést pravomoc o rozhodování sporu mezi nimi do rozhodčího řízení, ať už v rozhodčí doložce v ručitelském prohlášení nebo jiným způsobem.

Pozn. RS: Je plně v souladu s autonomií vůle stran, aby tyto přenesly pravomoc rozhodovat spor z ručení na rozhodce nehledě na to, zda je rozhodčí doložka sjednána v primárním závazku. Shodně Nejvyšší soud rozhodl i v rozsudku ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3958/2013.

Rozhodčí doložka a regresní nárok ručitele

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1054/2018

Regresní nárok ručitele není právem souvisejícím s právním vztahem mezi věřitelem a dlužníkem, tj. vztahem z půjčky, ani právem souvisejícím s dohodou o ručení. Rozhodčí doložka v listině obsahující smlouvu o půjčce a dohodu věřitele s ručitelem o zajištění pohledávky z půjčky se tak bez dalšího nevztahuje na spor o náhradu za plnění poskytnuté věřiteli ručitelem namísto dlužníka. Není pochyb o tom, že majetkový spor ručitele a dlužníka může být podřízen rozhodčímu řízení; to však předpokládá existenci rozhodčí smlouvy (doložky) uzavřené těmito stranami.

Působnost rozhodčí doložky vůči třetím osobám

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 23 Cdo 1478/2017

Rozhodčí doložka se nevztahuje na subjekty stojící mimo právní vztah, v němž je rozhodčí doložkou založena pravomoc rozhodce či stálého rozhodčího soudu k rozhodování ve věci, tj. na takové právní vztahy, jejichž subjektem jsou třetí osoby, které s vedením rozhodčího řízení nevyslovily souhlas (nevztahuje se tudíž např. na ručitele či přejímatele v případě kumulativní intercese).

Pravomoc rozhodce k projednání směnečného sporu, byla-li rozhodčí doložka sjednána ohledně základního právního poměru účastníků zajištěného směnkou

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4089/2016

Pro posouzení, zda spor o zaplacení směnky má být projednán v řízení před rozhodci, není určující jen to, jakou funkci sporná směnka podle ujednání účastníků plnila ve vztahu k základnímu právnímu poměru účastníků a že případný spor o takovou (mimosměnečnou)

pohledávku účastníci svěřili rozhodčí smlouvou k projednání a rozhodnutí rozhodci. Okolnost, že sporná směnka zajišťuje kauzální pohledávku, ohledně níž byla sjednána rozhodčí doložka, ještě bez dalšího neznamená, že také k projednání a rozhodnutí směnečného sporu mezi účastníky je dána pravomoc rozhodce.

Zkoumání nedostatku pravomoci rozhodce a platnosti rozhodčí doložky v exekučním řízení

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 20 Cdo 2200/2018

Exekuční soud je povinen zabývat se námitkou nedostatku pravomoci rozhodce, který vydal rozhodčí nález, na jehož základě je exekuce prováděna, bez ohledu na to, zda povinný tuto námitku uplatnil v rozhodčím řízení či v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, a v případě její důvodnosti exekuci jako nepřípustnou zastavit.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1387/2016

Při posuzování vykonatelnosti rozhodčího nálezu je exekuční soud oprávněn zabývat se platností smlouvy obsahující rozhodčí doložku jako celku; zkoumá přitom, za jakých okolností byla smlouva uzavřena, a přihlíží ke kritériím vytyčeným judikaturou ve vztahu k platnosti ujednání o úrocích, o zajištění pohledávky, o smluvní pokutě apod.

Kompenzační námitka v rozhodčím řízení

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. I. ÚS 2296/20

Jednoznačným účelem [kompenzační námitky] je zajistit žalované straně efektivní možnost obrany proti uplatňovanému nároku, která má svůj podklad v hmotněprávním vztahu mezi žalovaným a žalobcem.

Sama stěžovatelka poukazuje na to, že praxe obecných soudů námitku započtení připouští i tehdy, vznikla-li započítávaná pohledávka z právní skutečnosti, která není rozhodčímu řízení podrobena (kromě rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2016/2011, na který poukazovala sama stěžovatelka, srov. např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3285/2012), tedy obecné soudy ani rozhodčí soud se neodchýlily od dřívější judikatury.

Rovněž je významné, že rozhodčí soud seznámil dopředu stěžovatelku i vedlejšího účastníka se svým předběžným právním názorem na uplatnění kompenzační námitky vedlejšího účastníka, která ve věci zjevně hrála stěžejní roli. O tom, že i touto otázkou se bude rozhodčí soud zabývat, byla stěžovatelka informována cca měsíc před skončením dokazování, tedy nepochybně s dostatečným předstihem.

Pozn. RS: Judikát potvrzuje možnost podat v rozhodčím řízení kompenzační námitku (námitku započtení) i ze vztahu, ve kterém nebyla uzavřena rozhodčí smlouva.

Náklady řízení

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3508/2021

Závěr odvolacího soudu, že nedostatek pravomoci rozhodčího soudu z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy nebrání vydat rozhodčí nález o náhradě nákladů řízení, je v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že žalobkyně se samotným podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu dobrovolně podřídila pravidlům, podle nichž rozhodčí soud rozhoduje, což lze vztáhnout i na rozhodování o nákladech rozhodčího řízení, aniž by na tento závěr měla vliv skutečnost, že rozhodčí řízení skončilo usnesením o zastavení řízení, v němž rozhodčí soud konstatoval, že nemá pravomoc k meritornímu rozhodnutí věci z důvodu neplatné rozhodčí doložky (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4461/2017, uveřejněný pod číslem 43/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud zdůrazňuje, že žalobkyně zahájila rozhodčí řízení dobrovolně podáním návrhu k rozhodčímu soudu, a podřídila se tak řádu vydanému rozhodčím soudem v souladu s § 13 odst. 2 ZRR. Pravidla Řádu nadto musela být žalobkyni známa, neboť je veřejně dostupný.

Pozn. RS: Rozhodce může rozhodčím nálezem přiznat straně náklady řízení i v případě, kdy bylo rozhodčí řízení ukončeno vydáním usnesení o nedostatku pravomoci.

Překážka věci rozhodnuté

Usnesení ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014, publikované v civilní části Sbírkou pod č. 77/2016

Nejde proto o překážku věci rozhodnuté, jestliže o stejné věci, týkající se stejného předmětu řízení a týchž osob, bylo již rozhodnuto rozhodčím nálezem vydaným rozhodcem, jenž neměl k vydání takového rozhodčího nálezu pravomoc.

Ostatní judikatura k ne/platnosti rozhodčí smlouvy a pravomoci rozhodčího soudu

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, publikované v civilní části Sbírkou pod č. 121/2011

Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014, publikované v civilní části Sbírkou pod č. 53/2014

Neobsahuje-li rozhodčí doložka přímé určení rozhodce ad hoc a odkazuje-li pouze na seznam rozhodců vedený a „rozhodčí řád“ vydaný fyzickou osobou (rozhodcem), je (jako celek) neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem. Rozhodčí nález vydaný rozhodcem určeným na základě takovéto absolutně neplatné rozhodčí doložky není způsobilým exekučním titulem, neboť rozhodce neměl k jeho vydání pravomoc.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009

Usnesení, jímž soud nařídil předběžné opatření, kterým žalovanému zakázal nakládat s určitou věcí, nebrání tomu, aby rozhodčí soud v řízení vedeném proti témuž žalovanému vydal rozhodčí nález, kterým uložil žalovanému danou věc vydat.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3123/2014

Rozhodčí doložka sjednaná pozdějším dlužníkem se vztahuje také na insolvenčního správce, který v průběhu insolvenčního řízení uplatňuje pohledávku dlužníka z právního vztahu, jehož se rozhodčí doložka týká.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2136/2016

V případě, že rozhodčí řízení se zahajovalo doručením rozhodčí žaloby na adresu Asociace rozhodců ČR, která jmenovala rozhodce, bylo možno i námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy učinit na této adrese.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. 23 Cdo 5728/2015

Vedlejší účastník nemůže vznést námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu, zakládající se na neplatnosti rozhodčí smlouvy po uplynutí propadné lhůty, kterou má hlavní účastník rozhodčího řízení, jenž ji může vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkající se věci samé.

URČENÍ ROZHODCŮ

Určení rozhodce třetí osobou

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1112/2013, publikovaný v civilní části Sbírky pod č. 35/2014

Rozhodčí smlouva, uzavřená do 31. 3. 2012, která pro řešení sporů mezi účastníky určuje jediného rozhodce, jenž bude jmenován předsedou dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3697/2013

Základním předpokladem platnosti rozhodčí doložky je stanovení transparentních a jednoznačných pravidel pro určení osoby rozhodce, který bude v rozhodčím řízení rozhodovat. Bylo-li v rozhodčí doložce sjednáno, že rozhodce pro řešení sporu bude jmenován statutárním orgánem třetí osoby (právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem) ze seznamu advokátů vedených Českou advokátní komorou (ČAK) a statutárním orgánem byl rozhodcem určen společník této právnické osoby, který byl též veden v seznamu advokátů, nebyl tak rozhodcem určen náhodně vybraný advokát z příslušného seznamu, a proto na něho nelze pohlížet jako na nestranného rozhodce v dané věci, což způsobuje neplatnost rozhodčí doložky (§ 39 obč. zák. od 1. 1. 2014 jde o ust. § 580 NOZ).

Pozn. RS: Judikatura podrobila proces jmenování rozhodců opakovaně testu zákonnosti a Nejvyšší soud například v rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 1198/2012 výslovně poukazuje na to, že stálé rozhodčí soudy oprávnění jmenovat rozhodce mají (na rozdíl od subjektů, jež stálými rozhodčími soudy nejsou, srov. například též rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, na které odkazuje například i náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2735/2011). Podobně judikoval Nejvyšší soud i ve věci sp. zn. 23 Cdo 309/2011, sp. zn. 23 Cdo 3737/2011, sp. zn. 23 Cdo 1198/2012 a v celé řadě dalších svých rozhodnutí.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5499/2017

Jestliže rozhodce měla podle rozhodčí doložky z roku 2007 jmenovat ze seznamu rozhodců právníká osoba, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a která mohla vykonávat takové činnosti, které spadají výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, tj. např. vést seznam rozhodců a vydávat statuty a řády určující způsob jmenování rozhodců, je taková rozhodčí doložka neplatná, i když byla uzavřena mezi podnikateli.

Určení rozhodce jednou ze stran

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1098/2016

Způsob jmenování či určování rozhodců by tedy měl v každém případě být v souladu se zásadou rovnosti stran jako jedním ze základních procesních principů, na kterém je soudní i rozhodčí řízení postaveno. Z tohoto pohledu je nežádoucí, aby rozhodci byli určeni zcela nebo převážně jednou stranou. Stejně pravidlo je třeba aplikovat v případě, že je určen jen jediný rozhodce. Pokud jde o konkrétní skutkový stav, kdy by výběr rozhodce měl být ponechán na vůli pouze jednoho z účastníků, nelze takové ujednání o určení rozhodce v rozhodčí smlouvě považovat za platné pro rozpor s § 39 obč. zák. z důvodu narušení zásady rovnosti stran v řízení.

Druhou právní otázkou, která navazuje na výše vyslovený závěr, je, zda je možné neplatné ujednání, týkající se určení rozhodců, oddělit od zbytku rozhodčí doložky, která by tak zůstala v platnosti. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že tato otázka není v rozhodovací praxi dovolacího soudu otázkou neřešenou, neboť Nejvyšší soud řešil otázku neplatnosti rozhodčí doložky již v usnesení ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod označením 121/2011, kdy dospěl k závěru, že pokud si strany sjednají určení rozhodce v rozhodčí smlouvě neplatně, rozhodčí smlouva je neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem, z čehož vyplývá, že taková rozhodčí smlouva je absolutně neplatná, tedy neplatná jako celek.

Identifikace rozhodce

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.04.2017, sp. zn. 23 Cdo 2741/2016

Dovolatelka dále vznesla otázku, zda označení osoby rozhodce v rozhodčí doložce jménem, příjmením a přístavkem „advokát“ vyjadřuje vůli účastníků rozhodčí doložky, aby jejich rozhodce byl v době vydání rozhodčího nálezu advokátem či nikoli. V rozhodčí doložce bylo sjednáno, že rozhodcem v daném sporu bude „Mgr. Alexandr Ján Vaškevič.“ Strany si tak v rozhodčí smlouvě sjednaly osobu zcela konkrétního rozhodce, kterého identifikovaly jako fyzickou osobu jménem, příjmením, sídlem, resp. místem podnikání, a další identifikací – konkrétně povoláním advokát. Identifikaci rozhodce tak, jak ji provedly strany v rozhodčím smlouvě, nelze nic vytknout. Rozhodce byl v okamžiku sepisu rozhodčí doložky advokátem.

Je samozřejmě možné, pokud to vyjadřuje vůli obou stran, aby jejich spor rozhodoval někdo, kdo má určitou kvalifikaci, schopnosti, certifikát apod. Pokud by tomu tak bylo a tato specifická kvalifikace byla podle vůle stran podmínkou výkonu funkce rozhodce, je třeba, aby tato vůle byla projevna určitě a srozumitelně, tj. byla zjevná z obsahu rozhodčí doložky. V projednávané věci však ze znění předmětné rozhodčí doložky nelze dovodit, že by strany považovaly za rozhodné, aby rozhodcem byl právě a jen advokát, a že pokud jmenovaný rozhodce není advokát, tak nemůže funkci rozhodce vykonávat. Z textu rozhodčí smlouvy pouze vyplývá, že označení „advokát“ zde sloužilo, jak odvolací soud dovodil, pouze k identifikaci rozhodce.

Autor:

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

V Praze dne 10. 6. 2024

Aktualizováno: 3. 4. 2025